

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE "NICOLAE IORGA"

OCTAVIAN ILIESCU

ISTORIA MONETEI ÎN ROMÂNIA.
GLOSAR NUMISMATIC

EXTRAS
DIN
STUDII ȘI MATERIALE
DE
ISTORIE MEDIE

VOL. XIX, 2001

MUZEUL BRĂILEI

EDITURA ISTROS

Octavian Iliescu
25.5.2001,
Mucureș

ISTORIA MONETEI ÎN ROMÂNIA.

GLOSAR NUMISMATIC*

OCTAVIAN ILIESCU

CUVÂNT EXPLICATIV

După cum a reieșit din parcurgerea primei părți a acestei lucrări, timp de aproape două milenii și jumătate, pe teritoriul țării noastre au circulat un mare număr de monete de tot felul, fie emise de către autorități locale și având ca atare putere circulatorie legală, fie provenind din afara acestui teritoriu, uneori de la mari distanțe, de unde au fost aduse aici și au intrat sporadic în circulația internă. Evident, în condițiile arătate, atât caracteristicile intrinsece și extrinsece, cât și denumirile acestor monete difereau complet, de la o specie la alta și de la o epocă la alta. Drept urmare, terminologia monetară românească este foarte abundentă, ceea ce îi conferă calitatea de a putea face obiectul unui dicționar numismatic de sine stătător.

Literatura străină de specialitate cunoaște de mult timp existența unor asemenea dicționare numismatice¹. O lucrare de acest gen, scrisă în limba română, nu a apărut însă până astăzi în țara noastră, deși termeni din domeniul numismaticei pot fi întâlniți din când în când în diverse enciclopedii², dicționare generale³ și de istorie⁴, dar de fiecare dată într-un mod foarte limitat, firesc impus de natura operelor respective.

Apreciind în mod adecvat necesitatea redactării și publicării în țara noastră a unui Dicționar numismatic românesc; am propus în anul 1972 Editurii Științifice și Enciclopedice editarea unui dicționar cu acest titlu, care, în concepția noastră, urma să cuprindă nouă categorii de termeni din domeniul numismaticei în general și al istoriei monetei în România⁵. Potrivit calculelor noastre, proiectatul dicționar ar fi înglobat un număr de circa 350 termeni de specialitate, a căror prezentare succintă ar fi acoperit un volum de vreo 200 pagini. Răspunsul la această inițiativă a noastră a venit abia după

* Acest Glosar constituie Partea a III-a a monografiei: Octavian Iliescu, *Istoria monetei în România. Cronologie - Bibliografie - Glosar*, lucrare depusă în anul 2000 la Institutul de Istorie "N. Iorga" din București; textul publicat aici cuprinde numai secțiunea A. Nume de monete.

¹ Cele mai cunoscute opere de acest gen sunt următoarele: Ed. Martinori, *La moneta*, Roma, 1915; Fr. Frhr von Schrötter (editor), *Wörterbuch der Münzkunde*, Berlin-Leipzig, 1930; A.R. Frey, *Dictionary of numismatic names*, New York, 1947.

² C. Diaconovici, *Enciclopedia română*, 3 vol., Sibiu, 1898, 1900 și 1904; Minerva, *Enciclopedie română*, Cluj, 1930; *Dicționar enciclopedic*, I-II, București, 1993, 1996 (vol. III și IV în curs de apariție).

³ Citim de exemplu: Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbii române*, Craiova, 1896 și numeroase reeditări ulterioare; *Dicționarul limbii române literare contemporane*, 4 vol., București, 1955, 1956, 1957; *Dicționarul explicativ al limbii române*, București, 1975.

⁴ *Dicționar de istorie veche a României* (Paleolitic - sec. X), București, 1976.

⁵ Propunere înregistrată la Editura Enciclopedică Română sub nr. 4059 din 29 noiembrie 1972.

cinci ani, când editura în cauză ne-a cerut ca la elaborarea lucrării, să fie asociați și alți cercetători din București și din provincie. În aceste condiții, proiectul propus în 1972 a fost abandonat, iar un Dicționar numismatic românesc cu caracter general nu a mai apărut nici până astăzi⁶.

Glosarul prezentat în paginile ce urmează răspunde unor exigențe mult mai modeste. Constituindu-se ca parte complementară a *Istoriei monetelor în România*, acest glosar cuprinde numai două categorii de termeni: **A. Nume de monete** și **B. Monetările**. În prima categorie, intră denumirile principalelor monete, unități, multipli și submultipli, care au circulat pe teritoriul României, din antichitate și până astăzi. A doua categorie cuprinde denumirile monetărilor care au funcționat în aceeași perioadă și în limitele aceluiași teritoriu. Conceput pe aceste baze, **Glosarul completează datele consemnate în Cronologie**, fiind astfel de un real folos pentru cei care vor dori să consulte lucrarea de față.

A. Nume de monete**

accea, accè: 1. v. aspru 4 (otoman); 2. accè numele unei monete moldovenești de cupru sau de bronz, emisă în 1573 la Suceava de Ion Vodă cel Cumplit (1572-1574); era echivalent cu un aspru otoman de argint, de unde și numele ei, înscris în legenda de pe revers; este prima monetă cu legenda în limba română.

altân, altun: turc. altun, aur; numele oficial al monetei otomane de aur, emisă pentru prima oară de sultanul Mahomed al II-lea în anul 1477; inițial, avea greutatea de 3,55 g, titlul de 993/1000 și valoarea 40 aspri otomani de argint, fiind echivalentă cu un ducat venețian de aur.

antoninian: lat. antoninianus, monetă romană de argint, emisă pentru prima oară în anul 215 de împăratul Caracalla-Marcus Antoninus, de la care a preluat numele

⁶ Monografia lui Costin C. Kirîțescu, *Moneda. Mică enciclopedie*, București, 1982; ediția a II-a de Costin C. Kirîțescu și Emanuel M. Dobrescu, București, 1998, are un caracter strict economic și nu cuprinde denumiri ale monetelor care au circulat pe teritoriul țării noastre din antichitate până în prezent.

** Abrevieri folosite în text:

v: vezi

arab.: limba arabă

engl.: limba engleză

franc.: limba franceză

germ.: limba germană

grec.: limba greacă

ital.: limba italiană

lat.: limba latină

polon.: limba polonă

rus.: limba rusă

slav.: limba slavă

turc.: limba turcă

ung.: limba maghiară

Unele denumiri preluate din limba turcă au primit un accent grav pe ultima silabă, marcându-se astfel pronunția corectă: **accè, zolté**.

inițial; valora doi denari de argint. În a II-a jumătate a secolului al III-lea, antonianul devine o monedă mărunță de bronz, a cărei emisie va înceta în anul 324.

as: monedă romană de bronz sau de cupru, unitatea sistemului monetar roman, emisă în timpul Republicii și apoi sub Imperiu între anii 269 î.e.n. - 275 e.n.

assignat: franc. assignat, ban de hârtie, emis în Franța între anii 1789-1796 și în Rusia între anii 1769-1796, în această țară circulând până în 1843.

aspru: 1. grec. aspron, alb; monedă bizantină de electru (aliaj de aur și argint, albicios la culoare), emisă pentru prima dată de împăratul Alexius I Comnenul, în cadrul reformei monetare din 1092/ 1093; era echivalentă cu 1/ 3-a dintr-un hiperper de aur; 2. monedă bizantină de argint, unitatea sistemului monetar, emisă în Imperiul de Trebizonda între anii 1235-1446; 3. monedă de argint, unitatea sistemului monetar, emisă de diverse hanate tătarști între anii 1266-1780; 4. turc. akçe, alb; monedă otomană de argint, unitatea sistemului monetar, emisă între anii 1326-1819; inițial, valora 4 mangări de bronz, iar în 1478, reprezenta 1/ 40-a dintr-un altun, moneda otomană de aur. Valoarea asprului a scăzut continuu, în raport cu moneda de aur. Din a doua jumătate a secolului al XV-lea și până la sfârșitul celui de-al XVII-lea, asprul otoman a avut funcția de monedă cu putere circulatorie legală în Țara Românească.

aspru ban: nume dat dinarului unguresc de argint în documente emise în Țara Românească începând din anul 1556; inițial, era echivalent cu 1/ 2 aspru otoman de argint; pe măsura deprecierei acestei monede la sfârșitul secolului al XVI-lea, raportul respectiv a ajuns la 1:1.

assarlon: monedă de bronz, unitate a unui sistem monetar local, adoptat la sfârșitul secolului al II-lea, sub stăpânirea Imperiului Roman, de către orașele grecești Histria, Tomis și Callatis; s-au emis monede cu valoarea nominală de 1, 2, 3, 4, 4 1/2 și 5 unități; emisia acestor monede locale a încetat în anul 244 la Histria și respectiv în anul 248 la Tomis și la Callatis.

aureus: lat. nummus aureus, ban de aur; monedă romană de aur, emisă în timpul Republicii, apoi sub Imperiu, între anii 85 î.e.n. - 383 e.n.; inițial, un aureus era echivalent cu 25 denari romani de argint.

babcă: 1. nume dat în Moldova pe la 1632 monedei de argint cu valoarea nominală de 3 groși, emisă de regatul Poloniei începând din anul 1528, iar ulterior și de alte autorități statale; 2. dutcă, babcă, nume dat în Transilvania în secolul al XVIII-lea monedei austriece de bronz cu valoarea nominală de 1/ 4 creișar.

ban: 1. lat. medievală denarius banalis, dinar emis de un dregător cu titlu de ban; monedă de argint, cu valoarea nominală de un dinar, emisă între anii 1255-1325 de către banii croați de Slavonia; 2. monedă de argint, emisă începând din anii 1365-1368 de Vlaicu Vodă, voievodul Țării Românești (1364-1377) apoi de succesorii lui: Radu I (1377-1383), Dan I (1383-1386) și Mircea cel Bătrân (1386-1418). Inițial, un ban era echivalent cu 1/ 3-a dintr-un ducat sau 1/ 2-a dintr-un dinar, ambele monede de argint; împreună, cele trei valori nominale alcătuiau primul sistem monetar al Țării Românești, creat în 1365 de Vlaicu Vodă. După 1418, banul, ca monedă divizionară a Țării Românești, a mai fost emis în trei rânduri: în 1424-1430 de Dan al II-lea (1422-1431, cu întreruperi) (bani de bilon); în 1436-1437 de Vlad Dracul (1436-1442, 1443-1447) (bani de bronz); în 1456-1457 de Vlad Tepeș (1448, 1456-1462, 1476) (bani de argint); 3. nume dat dinarului unguresc de argint în documente emise în Țara Românească începând din anii 1594-1598; în timpul domniei lui Mihai Viteazul (1593-1600), un aspru otoman era echivalent cu doi bani (dinari ungurești); 4. v. și aspru ban; 5. v.

declina; 6. monetă divizionară, reprezentând 1/ 100-a dintr-un leu, unitatea sistemului monetar al României, înființat prin legea din 14/ 26 aprilie 1867; monete cu valoarea nominală de 1 ban, confecționate din aliaje de cupru, au fost emise în anii 1867, 1900, 1952, 1953 și 1954.

bani: 1. bani de hârtie, bilete emise de o autoritate de stat, cu valoare nominală obligatorie în circulație, dar fără acoperire legală; 2. bani de necesitate, germ. Notgeld, semne monetare, confecționate din diverse materiale, emise de o autoritate de stat sau comunală, în împrejurări excepționale; 3. bani de război, semne monetare emise în timp de război.

bancnotă: bilet emis de o bancă centrală, investită de stat cu privilegiul de emisiune și care garantează cu o acoperire legală valoarea nominală a acestui bilet. Primele bancnote românești au fost emise de Banca Națională a României în anul 1881 și aveau valoarea nominală de 20, 100 și 1000 lei.

barbută: nume dat în Țara Românească la începutul secolului al XIX-lea monetei austriece de argint, cu valoarea nominală de 20 creișari; v. și creișar, șfanț.

basilicon: monetă bizantină de argint, emisă între anii 1295-1341; în unele documente contemporane, era denumită ducat.

băncușă: nume popular dat monetei românești de argint, cu valoarea nominală de 50 bani, emisă între anii 1873-1914.

bănișor: v. centimă.

beșlic: 1. monetă otomană de argint, cu valoarea nominală de 5 parale, emisă din anul 1703; 2. monetă otomană de argint, cu valoarea nominală de 5 piaștri, emisă din 1855.

bilet ipotecar emis de statul român în 1877 și garantat prin ipotecă asupra domeniilor proprii; aceste bilete au avut valoarea nominală de 5, 10, 20, 50, 100 și 500 lei.

caragros: nume dat talerului imperial în Țara Românească în secolul al XVIII-lea și la începutul celui următor.

carboanță, **carboavă**, **carbonț**: nume dat rublei rusești în țările române în secolele XVIII-XIX.

carboavă: v. carboanță.

carbonț: v. carboanță.

carol: nume dat în 1870 monetei de aur cu valoarea nominală de 20 lei cu efigia lui Carol I. Monete de aur de 20 lei, cu efigia lui Carol I, au fost emise în anii 1870, 1883, 1884 (purțând milesimul 1883), 1890 și 1906; moneta de 20 lei, cu milesimul 1868, a fost bătută într-un tiraj de 100-200 exemplare și nu a fost emisă în mod oficial.

centimă: 1. monetă divizionară, reprezentând 1/ 100-a dintr-un franc francez sau franc belgian; 2. centimă; bănișor, monetă divizionară, reprezentând 1/ 100-a dintr-un romanat, unitate a unui sistem monetar ce urma a fi adoptat de Principatele Unite, potrivit unui proiect elaborat la 18 noiembrie 1859 de Consiliul de Miniștri al Țării Românești, dar nerealizat niciodată.

cercilu: nume dat în țările române unei monete otomane de aur, cu valoarea nominală de 5 piaștri, emisă de sultanul Mahmud al II-lea în anul 1808.

colonat, **direcclu**, **stâlpar**: nume dat în țările române monetei de argint spaniole, cu valoarea nominală de 8 reali (un taler), emisă între anii 1732-1823 pentru

coloniile spaniole din America; era denumită astfel după cele două coloane ale lui Hercule ce străjuiesc stema regatului Spaniei, reprezentată pe revers.

constantinat: 1. monedă bizantină de aur (nomisma), emisă de împăratul Constantin al X-lea Ducas (1059-1067); 2. nume popular dat astăzi monedei bizantine de aur (hyperper), emisă de împăratul de Niceea, Ioan Vatatzes (1222-1254).

copeică: 1. monedă rusească de argint, emisă începând din anul 1535; 2. monedă rusească divizionară, reprezentând 1/100-a dintr-o rublă, emisă până la 1701 din argint, iar de la această dată din bronz.

coroană: 1. monedă austriacă de aur, emisă între anii 1858-1866; 2. monedă austro-ungară de argint, unitatea sistemului monetar, emisă între anii 1892-1916.

costanda: nume dat în Țara Românească, în secolul al XVII-lea, unei monede de argint, cu valoarea nominală de 3 groși, emisă începând din anul 1528 de regatul Poloniei, apoi și de alte state sau orașe cu drept de a avea monedă proprie; în documentele muntene din acest secol, costanda era echivalentă cu 10 bani (dinari de argint ungurești).

crețțar: 1. germ. Kreuzer, inițial monedă prezentând pe revers o cruce (Kreuz); monedă măruntă de argint, emisă în Tirol începând din 1278, apoi și în alte posesiuni ale Casei de Habsburg; începând din secolul al XVIII-lea, crețțarul austriac devine o monedă divizionară de bronz; emiterea lui încetează în anul 1891, în timpul monarhiei austro-ungare; 2. unitate monetară emisă pentru Transilvania de împărații din Casa de Habsburg, începând din 1710, ca monedă de argint, apoi, între anii 1761-1765, ca monedă de bronz.

cremnițer: nume dat în țările române, în secolele XVIII-XIX, ducatului (florinului) unguresc de aur, emis după 1526 de Habsburgi la Kremnitz (azi Kremnica, în Slovacia).

crontaler: germ. Krontaler, monedă de argint, cu valoarea nominală de 1 taler, emisă de împărații din Casa de Habsburg între anii 1756-1800.

crucer: nume dat în Transilvania monedei de 1 crețțar.

declmă, ban: monedă divizionară, reprezentând 1/10-a dintr-un romanat, unitate monetară proiectată a fi emisă de Principatele Unite, potrivit propunerii Consiliului de Miniștri al Țării Românești din 18 noiembrie 1859.

denar: lat. nummus denarius, ban de 10; monedă romană de argint, emisă în timpul Republicii, apoi sub Imperiu, între anii 187 î.e.n. - 315 e.n. și valorând inițial 10, apoi 16 ași de bronz.

denga: monedă rusească, inițial de argint, emisă din secolul al XIV-lea și reprezentând 1/100-a dintr-o rublă-lingou, apoi de bronz, emisă între anii 1700-1828 și valorând 1/2-a dintr-o copeică.

dîdrahmă, stater: veche monedă grecească de argint, emisă de diverse autorități statale din antichitate și valorând 2 drahme.

dîlnar: 1. monedă de argint, emisă de diverse state, orașe și alte autorități europene începând din secolul al IX-lea și până în secolul al XVIII-lea; 2. monedă de argint a Țării Românești, emisă de Vlaicu Vodă (1364-1377) și de Radu I (1377-1383); inițial, avea greutatea de 0,70 g și valoarea 2/3-a dintr-un ducat sau 2 bani; 3. monedă de argint, emisă în Moldova de Alexandru Lăpușneanu (1552-1561, 1564-1568) în 1558, Despot Vodă (1561-1563) în 1562-1563 și Ștefan Tomșa (1563-1564) în 1563 și 1564.

dîrecllu: turc. direkli, cu stâlpi; v. colonat.

dirhem: 1. monetă de argint, unitatea sistemului monetar, emisă de diverse hanate tăărăști sub denumirea de **aspru**; 2. monetă otomană de argint, emisă între anii 1520-1687 și valorând inițial 5-6 aspri otomani de argint.

distater: monetă de aur, emisă de Alexandru cel Mare, regele Macedoniei (336-323 î.e.n.) și valorând 2 stateri de aur.

dodecar: nume dat în țările române la începutul secolului al XIX-lea monetei otomane adlië, care era schimbată la curs, pe piața internă, la valoarea de 12 lei de calcul.

dolar: unitatea sistemului monetar al Statelor Unite ale Americii, emisă începând din 1795 ca monetă de argint, iar ulterior ca monetă de metal comun sau ca bancnotă.

drahmă: veche monetă de argint, unitatea sistemului monetar grec, emisă de diverse state și orașe-state din antichitate; era divizată în 6 oboli, iar greutatea ei varia în funcție de etalonul ponderal adoptat de autoritatea emitentă respectivă.

dublou: monetă de aur cu valoarea de 2 ducați de aur, emisă de diverse state și alte autorități europene în secolele XVI-XIX.

ducat: 1. monetă venețiană de argint, emisă pentru prima oară în anul 1202; din 1284, este denumită **gros** sau **matapan**; 2. monetă venețiană de aur, emisă din 1284 până în 1545, când capătă denumirea de **țechin**; 3. nume dat în unele izvoare scrise contemporane unei monete bizantine de argint, emisă între anii 1295-1341 și denumită oficial **basilicon**; 4. v. **florin**; 5. monetă de argint, unitatea sistemului monetar al Țării Românești, emisă pentru prima oară de Vlaicu Vodă (1364-1377) în anul 1365; inițial, acest nominal avea greutatea medie de 1,05 g, reprezentând 1/200-a dintr-o marcă locală de argint și era echivalent cu 1 1/2 dinari sau 3 bani, subunități cu care constituia împreună sistemul monetar al Țării Românești. Acest sistem e menținut în continuare și de Radu I (1377-1383); Dan I (1383-1386) reduce greutatea ducatului Țării Românești la 0,50 g și încetează emiterea nominalului intermediar, denumit **dinar**. Din 1386, ducatul a continuat să fie emis de următorii domni ai Țării Românești: Mircea cel Bătrân (1386-1418), Vlad I (1395-1396), Mircea cel Bătrân și Mihail I, asociați (1408-1418), Mihail I (1418-1420), Dan al II-lea (1422-1430, cu unele întreruperi), Basarab al II-lea (1442-1443), Vladislav al II-lea (1447-1448, 1448-1456), Vlad Țepeș (1448, 1456-1462, 1476), Radu cel Frumos (1462-1475, cu întreruperi), Basarab Laiotă (1473-1477, cu întreruperi) și Basarab Țepeluș (1477-1482), sub domnia căruia emiterea acestui nominal încetează cu totul. Ducatul, ca monetă a Țării Românești, este menționat constant în privilegiile vamale acordate de domnii munteni negustorilor sași din Brașov între anii 1413-1437; 6. monetă ungiurească de argint, echivalentă cu ducatul Țării Românești și emisă între anii 1427-1431, în cadrul unei uniuni monetare încheiate între regele Ungariei, Sigismund I și Dan al II-lea, voievodul Țării Românești; 7. monetă de aur, emisă de diverse state, orașe și alte autorități europene începând din secolul al XIV-lea; în Imperiul Habsburgic, ducatul de aur a fost emis legal până în anul 1915. Monetăria din Viena a emis în continuare, până în 1938, ducați de aur cu milesimul 1915, pentru comerțul oriental; 8. monetă de aur, emisă de Principatul Transilvaniei între anii 1538-1690, apoi de împărații Casei de Habsburg pentru acest principat, între anii 1690-1780, când încetează emisiunile monetare ale Transilvaniei; a cunoscut o scară largă de multipli și submultipli, mergând până la valori de 25, 50 și 100 ducați, emise de Mihail Apafi (1661-1690) și de 1/8 și 1/16 ducat în timpul domniei împărătesei Maria Theresia (1740-1780); 9. monetă de aur, emisă în Moldova de Despot Vodă (1561-1563)

în anul 1563; era destinată plății soldelor cerute de mercenarii săi; 9. galben olandez, olandez, monedă de aur de un ducat, emisă de Provinciile Unite (Belgia și Olanda) între anii 1586-1830; ducatul olandez de aur a fost adoptat ca monedă de aur - etalon de Regulamentul Organic al Țării Românești în 1830 și de cel al Moldovei în 1832, stabilindu-i echivalența obligatorie la 31 lei și 20 parale, în moneda de calcul; 10. monedă venețiană de argint de 1 taler, emisă între anii 1562-1786; 11. monedă de argint de un taler, emisă de orașul Raguza (azi Dubrovnik) între anii 1722-1777.

ducaton: monedă de argint de 1 taler, emisă de diverse state și orașe italiene în secolul al XVI-lea.

dupondiu: lat. dupondius, două unități de greutate; monedă romană de bronz sau de alamă, valorând 2 ași și emisă în timpul Republicii, apoi sub Imperiu, între anii 195 î.e.n. - 268 e.n..

ducă: nume dat în Transilvania în secolul al XVII-lea monedei de argint cu valoarea nominală de 3 groși, emisă începând din anul 1528 de regatul Poloniei, ulterior și de alte state, orașe și diverse autorități europene; între ele Principatul Transilvaniei emite acest nominal începând din anul 1594.

fertun: germn. Vierding, pătrime; 1. măsură ponderală, reprezentând 1/4-a dintr-o marcă; 2. monedă de calcul, reprezentând 1/4-a dintr-o marcă de calcul. În privilegiul vamal, acordat de Mircea cel Bătrân negustorilor sași din Brașov la 1413, un fertun era echivalent cu 24 ducaci de argint în moneda Țării Românești.

fler: 1. monedă mărunță de bilon, emisă de regatul Ungariei pe la 1420-1430; 2. monedă divizionară unghurească, reprezentând din 1893 și până azi 1/100-a din unitatea sistemului monetar unghuresc.

florin: ital. fiorino; v. florin 1.

florin: 1. florin, florin, monedă de aur emisă de orașul Florența începând din anul 1252; 2. florin, ducat, monedă unghurească de aur, emisă între anii 1325-1526; inițial, imita florinul florentin și valoarea 100 dinari unghurești de argint; 3. florin valah, lat. florenus valachicus, monedă de calcul, echivalentă cu 100 dinari unghurești de argint, în uz în Transilvania din a doua jumătate a secolului al XVI-lea până la începutul celui de-al XVIII-lea; 4. florin renan, monedă germană de aur, emisă în secolele XVII-XVIII și folosind în acest scop aurul extras din Rin; 5. florin convențional, monedă de argint, emisă de Imperiul Habsburgic și de Bavaria și având caracteristici tehnice comune, pe temeiul unei convenții monetare încheiate în anul 1759; 6. florin, gulden, monedă de argint, unitatea sistemului monetar, emisă de Austria și apoi de Austro-Ungaria între anii 1857-1892.

follaro: 1. monedă de bronz, emisă în secolele XIII-XV de unele colonii genoveze din zona Mării Negre: Sacci (Isaccea) între anii 1290-1312, Stravichi (Enisala) în anii 1359-1368 și Caffa între anii 1427-1435; 2. monedă de bronz, emisă de formațiuni politice din sudul Dobrogei: Senioria de Dristra (Silistra) între anii 1370-1388 și Despotatul Țării Carvona (Cavarna) în anii 1386-1388.

follis: 1. monedă romană de bronz - uneori argintată -, emisă între anii 293-361; 2. monedă bizantină de bronz, valorând 40 unități - nummia, plural de la nummion - și emisă între anii 498-1091.

franc: monedă franceză, unitatea sistemului monetar, creată în anul 1798 și emisă până în 1920 din argint, iar de la această dată din aliaje de metale comune; e divizat în 100 centime.

funduc, funducellu: monetă otomană de aur, emisă între anii 1766-1807 și valorând 480-600 aspri.

galben: nume generic dat în țările române, în secolele XVII-XIX, monetelor de aur de tipul nominalului denumit ducat: galbeni imperiali, ducași austrieci, galbeni împărătești, altuni turcești, galbeni venețieni, țechini; v. altun, ducat, florin, țechin.

genovin: monetă de aur emisă de Genova între anii 1252-1440.

greșel: germ. Groschen, gros; monetă de bronz, emisă de principatul Transilvaniei în 1764-1765 și valorând 1/3-a dintr-un creișar.

gros: 1. monetă de argint, emisă începând din secolul al XIII-lea de diverse state, orașe și alte autorități europene, cu caracteristici tehnice în funcție de sistemul monetar adoptat de emitentul respectiv; 2. monetă moldovenească de argint, unitatea sistemului monetar, emisă începând din 1377 de Petru I (1375-1391); avea greutatea medie de 0,96 g (1/200-a dintr-o marcă moldovenească de argint) și ca subdiviziune jumătatea de gros de argint. Ulterior, grosul de argint, ca unitate monetară a Moldovei, a fost emis fără întrerupere între anii 1394-1527, iar jumătatea de gros între anii 1400-1527. În intervalul 1400-1447, în timpul domniilor voievozilor: Alexandru cel Bun (1400-1432), Iliș I (1432-1433), Ștefan al II-lea (1433-1435, 1442-1447) și Iliș I și Ștefan al II-lea, asociați (1435-1442), sistemul monetar al Moldovei e completat prin emiterea unui nominal cu valoarea de 1/2 grosi.

gulden: 1. monetă de argint, emisă din secolul al XVI-lea de diverse state și alte autorități europene; valoarea 2/3-a dintr-un taler de argint; 2. v. florin 6.

hainalle: monetă otomană de aur, în valoare de 3 funduci, emisă în anul 1757.

halrea: monetă otomană de aur, în valoare de 22 piaștri, emisă în 1829-1830.

heller: monetă divizionară austriacă, reprezentând în anii 1893-1920 1/100-a dintr-o coroană.

hemlobol: veche monetă grecească de argint, valorând 1/2-a dintr-un obol.

hergoș, horgoș: nume dat în Transilvania monetei austriece de argint cu valoarea nominală de 17 creișari, emisă între anii 1678-1815.

hiperper, lperper, perper: 1. grec. hyperpyron, (aur) trecut prin foc, adică afinat prin topiri succesive; monetă bizantină de aur, nominalul de bază al sistemului monetar creat de împăratul Alexius I Comnenul (1081-1118) prin reforma monetară din 1092-1093; inițial, avea greutatea teoretică echivalentă cu 4,42 g (1/72-a dintr-o libră bizantină) și titlul de 869/1000; hiperperul de aur, cu o scară largă de subdiviziuni, a fost emis de împărații bizantini următori, până la Alexius al III-lea (1195-1203); după cucerirea Constantinopolului de cavalerii cruciatei a IV-a (1204), emiterea hiperperului de aur va fi preluată de Imperiul Bizantin de Niceea (1208-1261), apoi de Imperiul de Constantinopol, restaurat sub domnia lui Mihail al VIII-lea și va continua până în domnia comună a lui Ioan al V-lea Paleologul cu Ioan al VI-lea Cantacuzino (1347-1355), când încetează a mai fi emis; 2. unitate monetară bizantină de calcul, creată în anii 1370-1375 sub domnia lui Ioan al V-lea Paleologul și echivalentă cu monete efective de argint, în greutate de circa 16 g; un hiperper de calcul avea ca suport real următoarele monete efective de argint: 2 piese dintr-un nominal de circa 8 g, 4 piese dintr-un nominal de circa 4 g sau 16 piese dintr-un nominal de circa 1 g. Acest sistem s-a menținut până la căderea Imperiului Bizantin sub turci în 1453; 3. perper latin, monetă de aur, emisă de Imperiul Latin de Constantinopol (1204-1261), imitând hiperperul de aur emis de Imperiul Bizantin de Niceea; 4. perper, monetă de calcul,

menționată în privilegiul vamal acordat de Mircea cel Bătrân negustorilor sași din Brașov în 1413, cu echivalența de 18 ducați de argint ai Țării Românești.

horgoș: v. *hergoș*.

husă: nume dat în Transilvania și în Moldova, în secolele XVIII-XIX, monetei austriece de argint cu valoarea nominală de 20 creițari; ung. *huszasz*, douăzeci.

ichilic: turc. (ban) de doi; monedă otomană de argint, în valoare de 2 piaștri și emisă între anii 1789-1807.

icosar, icușar: grec. (ban) de 20; monedă otomană de aur, în valoare de 20 piaștri și emisă între anii 1822-1838.

icușar: v. *icosar*.

imperial: monedă rusească de aur, în valoare de 10 ruble, emisă între anii 1755-1886 și în valoare de 15 ruble, emisă între anii 1886-1897.

ioachim, ioachimic: monedă de argint de 1 taler, emisă la St. Joachimstal în Boemia (azi Cehia) între anii 1518-1561.

ioachimic: v. *ioachim*.

irmilic: turc. (ban) de 20; 1. monedă otomană de argint, în valoare de 20 parale și emisă între anii 1703-1805; 2. v. *icosar*.

luzluc: turc. (ban) de 100; monedă otomană de argint, în valoare de 2 1/2 piaștri sau 100 parale, emisă între anii 1791-1807.

lăscale, lescale, leșcale: nume dat în țările române, în secolele XVIII-XIX, monetei mărunte de 1/2 para.

left: nume dat în țările române monetei austriece de aur, cu valoarea nominală de 4 ducați și emisă între anii 1761-1915.

leșă: nume dat în țările române, din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, unei monete de calcul reprezentând 1/2-a dintr-un leu sau 20 parale, de asemenea de calcul.

leu: 1. nume dat în țările române, în secolele XVII-XVIII, talerului-leu olandez; v. *taler* 4; 2. unitate monetară de calcul, creată în Moldova și în Țara Românească pe la mijlocul secolului al XVIII-lea și divizată în 40 parale, de asemenea de calcul; a rămas în uz și după Unirea Principatelor, până în anul 1867; 3. monedă românească, unitatea sistemului monetar național al României, creată prin legea din 14/ 26 aprilie 1867 și divizată în 100 bani; prin lege, leul era definit ca reprezentând o cantitate de 5 g de argint, titlul 835/ 1000 și era deci echivalent cu francul francez și cu alte monede emise de state din Uniunea Monetară Latină. Ulterior, definiția legală a leului a mai fost stabilită, dar pe alte baze, în 1890, 1929, 1952 și 1954. Moneta cu valoarea nominală de 1 leu a făcut obiectul următoarelor emisiuni succesive: argint, 1870, 1873, 1874, 1876, 1881, 1884, 1885, 1894, 1900, 1901, 1906, 1910, 1911, 1912 și 1914; cupru-nichel, 1924; cupru-zinc-nichel, 1938, 1939, 1940 și 1941; cupru-zinc, 1947, 1949, 1950 și 1951; aluminiu, 1951 și 1952; oțel placat cu nichel, 1963 și 1966 (monete de 1 leu, cu milesimul 1966 și caracteristici identice, s-au emis în continuare până în anul 1989); oțel placat cu cupru, 1991, 1992, 1993, 1994 și 1995; 4. leu sovietic, unitate monetară creată de Comandamentul Armatei Roșii pentru plata întreținerii trupelor sovietice de ocupație pe teritoriul României; în acest scop, armata ocupantă a emis în vara anului 1944 bilete cu valoarea nominală de 5, 10, 20, 100, 500, 1000 și 5000 lei. Coursul acestor bilete a fost impus de către puterea ocupantă la paritatea de 1 leu sovietic pentru 5 lei; 5. leu moldovenesc, unitatea monetară adoptată de Republica Moldova în anul 1993.

libră: unitate monetară de calcul în uz în vestul și centrul Europei în secolele IX-XIV și constând dintr-un număr de 240 monete efective: *libra denariorum*, libră de dinari, o sumă de 240 dinari de argint.

liră: 1. *lira engleză*, *lira* sau *livra sterlină*, engl. pound; monedă engleză, unitatea sistemului monetar, creată în 1816; era o monedă de aur, în greutate de 7,98 g, titlul de 22 carate (916,66/1000) și avea subdiviziuni 20 șilingi de argint a câte 12 pennies de bronz. În anul 1931, lira sterlină a încetat să mai fie emisă ca monedă de aur de uz curent; de la această dată, lira engleză fiind bătută dintr-un aliaj de metale comune. În anul 1971, Anglia adoptă sistemul zecimal, lira engleză divizându-se de la această dată în 100 pennies (singular penny); 2. *lira otomană*, monedă otomană de aur, unitatea sistemului monetar, creată în anul 1844 prin reforma monetară a sultanului Abdul Medjid I; avea ca subdiviziuni 100 piaștri. Din 1929, a încetat să mai fie emisă din aur, lira otomană fiind bătută în continuare dintr-un aliaj de metale comune.

lisimac: 1. nume dat în literatura numismatică staterilor de aur emiși de regele Thraciei Lysimac (323-281 î.e.n.) și de asemenea staterilor de aur de același tip, emiși după 281 î.e.n. de numeroase orașe grecești; 2. nume dat în documente ungurești și transilvănene din anii 1566-1759 unor monete de aur ce imitau inițial tipul unui lisimac, dar care aveau greutatea de c. 35 g; ulterior, denumirea de lisimac a fost extinsă pentru a desemna multipli de un ducat de aur, de la 2 până la 100 ducați.

livră sterlină: v. *liră* 1.

ludovic: franc. louis d'or; monedă franceză de aur, emisă între anii 1640-1792 și purtând succesiv efigia unuia din regii Ludovic al XIII-lea, al XIV-lea, al XV-lea sau al XVI-lea.

mahmudea: nume dat în țările române unei monete otomane de aur, în valoare de 25 piaștri și emisă de sultanul Mahmud al II-lea între anii 1816-1822; avea greutatea de 4,75-4,80 g și titlul de 950/1000. Datorită titlului ridicat, se îndoia ușor și din acest motiv, era denumită mahmudea moale, spre deosebire de o altă monedă otomană de aur, asemănătoare ca mărime și tip, dar în greutate de 4,60-4,70 g și titlul cu numai 850/1000; acest nominal valora 16 piaștri și era denumit mahmudea tare.

mangâr: 1. monedă divizionară de bronz, emisă între anii 1326-1688 și valorând inițial 1/3-a - 1/4-a dintr-un aspru otoman de argint; 2. monedă divizionară moldovenească de bronz, emisă de Despot Vodă (1561-1563) în anii 1562 și 1563.

marcă: 1. unitate monetară de calcul din evul mediu, echivalentă cu un număr de 180-200 dinari de argint, ca monete efective; 2. monedă germană, unitatea sistemului monetar, adoptată în 1871 și emisă din argint până în 1914, ulterior din aliaj de metale comune; are ca subdiviziuni 100 pfenigi (germ. Pfennig, plural Pfennige).

mariaș: nume dat în Transilvania monetei de argint de 15 creițari, emisă în anii 1751-1764 de Maria Theresia (1740-1780) pentru Ungaria și purtând pe revers reprezentarea Maicii Domnului cu pruncul.

matapan: v. ducat 1.

medalle: nume oficial dat unei monete românești de aur, fără valoare nominală, în greutate de 6,55 g, titlu de 900/1000, emisă la 15 ianuarie 1945 pentru a celebra eliberarea Ardealului de Nord de către Armata Română la 25 octombrie 1944. A fost emisă într-un tiraj de un milion de exemplare, folosindu-se în acest scop o cantitate de 6550 kg aur din rezervele Băncii Naționale a României. În perioada 15 ianuarie 1945 - 15 august 1947 a servit ca mijloc de plată nelegal în efectuarea tranzacțiilor civile sau comerciale de mare amploare. În intenția legiuitorului din 1944, această medalie-monedă

urma să aibă caracteristici intrinsece identice celor ale napoleonului - greutate de 6,45 g, aur de titlul 900/ 1000; din eroare, Monetăria Națională a executat rondoarele de aur cu 10 mg peste baremul legal, ceea ce a impus un consum suplimentar de 100 kg preluat din rezerva Băncii Naționale a României.

medallon: 1. monedă romană de aur, argint sau bronz, emisă ocazional de împărății care s-au succedat de la August (27 î.e.n. - 14 e.n.) și până la Honorius (395-423) inclusiv; medalioanele de aur și cele de argint erau de fapt multipli variabili ai unității monetare corespunzătoare metalului respectiv, în vreme ce medalioanele de bronz nu aveau nici o corespondență în sistemul monetar al imperiului. Medalioane de bronz, cu efigia împăratului pe tron, dar cu legenda în limba greacă, au fost emise și de unele orașe grecești intrate sub stăpânirea Imperiului Roman. 2. monedă bizantină de aur sau de argint, cu aceleași caracteristici ca în cazul precedent, emisă extrem de rar sub domnia împăraților Anastasius I (491-518), Iustinian I (527-565) și Tiberiu al II-lea Constantin (578-582). Termenul **medallon** este o creație a literaturii de specialitate, fiind derivat din **medalle**.

medgidie, patacă: monedă otomană de argint, în valoare de 20 piaștri, emisă de sultanul Abdul Medgid I în anul 1844.

milliarense: monedă romană de argint, emisă între anii 315-423.

millareslon: monedă bizantină de argint, emisă între anii 491-565 și 717-1092.

misir: monedă otomană de aur, emisă între anii 1725-1819 la Cairo (arab. Misr); v. **zermahbub**.

napoleon: monedă franceză de aur, cu valoarea nominală de 20 franci în greutate de 6,45 g, titlul de 900/ 1000, emisă de Napoleon I în anii 1804-1815 și de Napoleon al III-lea în anii 1853-1870; a circulat legal în România între anii 1867-1914, la paritate cu moneda de aur de 20 lei emisă în anii 1870, 1883, 1890 și 1906.

neşli: monedă otomană de aur, în valoare de 1/ 2-a dintr-un **zermahbub** și emisă între anii 1703-1807.

nomisma: monedă bizantină de aur, emisă între anii 963-1092.

obol: 1. veche monedă grecească de argint, în valoare de 1/ 6-a dintr-o **drahmă**, emisă de diverse state și orașe state din antichitate; 2. monedă de argint, în valoare de 1/2-a dintr-un **dinar**, emisă în evul mediu de diverse state, orașe și alte autorități din vestul și centrul Europei.

olan: v. **ducat** 9.

ort: monedă de argint, în valoare de 1/ 4-a dintr-un **taler** și emisă în secolele XVI-XVIII de diverse state, orașe și alte autorități din vestul și centrul Europei.

para: 1. monedă otomană de argint, emisă începând din anul 1623 și valorând 3 **aspri**; în 1687, reforma monetară a sultanului Soliman al II-lea reduce acest nominal la treapta de monedă divizionară și anume, la 1/ 40-a dintr-un **piastru** otoman de argint, nou creat, menținând însă raportul de 1 para: 3 **aspri**. Prin reforma monetară din anul 1844, paraua e redusă la o monedă mărunță de bronz, valorând în continuare 1/ 40-a dintr-un **piastru** otoman; 2. unitate monetară de calcul, reprezentând 1/ 40-a dintr-un **leu** de calcul în uz în Țara Românească și în Moldova de la mijlocul secolului al XVIII-lea, apoi în Principatele Unite și în România, până la 1867; 3. monedă de bronz, cu valoarea nominală de 1 para/ 3 **denghi**, emisă în anii 1772, 1773 și 1774 de armata rusă de ocupație și impusă în circulație în Moldova și în Țara Românească; s-au emis concomitent și monete cu valoarea nominală de 2 **parale**/ 3 **copeici**. Toate aceste monete

au fost bătute la Sadagura (Cernăuți); 4. monetă de bronz, cu valoarea nominală de 5 parale, bătută în 1860 de Principatele Unite, dar neemisă efectiv.

patacă: v. medgidie.

perper: v. hiperper.

petac, piltac: nume dat în secolul al XIX-lea, în țările române, monetei rusești de bronz, cu valoarea nominală de 5 cöpeici.

plastru: monetă otomană de argint, creată în 1687 prin reforma monetară a sultanului Soliman al II-lea; avea ca subdiviziuni 40 parale a câte 3 aspri, nominaluri de asemenea de argint și era echivalent cu talerul de argint vest și central european; a fost denumit leu turcesc. Sub domnia sultanului Mahmud al II-lea (1808-1839), piastrel otoman se devalorizează masiv, iar în urma reformei monetare din 1844 a sultanului Abdul Medgid I, devine o monetă divizionară, în valoare de 1/100-a dintr-o liră otomană.

plneg: nume dat în țările române, în secolele XVI-XVII, dinarului unguresc de argint.

piltac: v. petac.

plșulă: nume dat în Bucovina monetei austriece de argint, cu valoarea nominală de 10 creițari, emisă între anii 1754-1887.

pol: rus. pol, jumătate dintr-o unitate; 1. monetă de calcul reprezentând jumătate dintr-un leu de calcul respectiv o sumă de 20 parale, de asemenea de calcul; prin extensiune, termenul pol a ajuns să desemneze orice monetă sau bancnotă cu valoarea nominală de 20 unități: la început, monetele franceze de aur, cu valoarea nominală de 20 franci francezi, emise între anii 1805-1914, apoi monetele, biletele și bancnotele românești cu valoarea nominală de 20 lei și anume: monete de aur, emise în anii 1870, 1883, 1890 și 1906; monete de metal comun, emise în anii 1930 (două emisiuni), 1942, 1943, 1944, 1951, 1991, 1992, 1993, 1994 și 1995; bilete emise de Ministerul Finanțelor în anii 1878 (bilet ipotecar), 1945, 1947, 1948 și 1950 (două emisiuni); bancnote ale Băncii Naționale a României, emise periodic între anii 1881-1929 și bancnotele Băncii Generale Române, emise în 1917; 2. pol Imperial, monetă rusească de aur, în valoare de o jumătate de Imperial, respectiv 5 sau 7,5 ruble; 3. pol Irmlllc, monetă otomană de aur, în valoare de o jumătate de Irmlllc, respectiv 10 piaștri.

poltorac, polturac: monetă poloneză de argint sau de bilon, în valoare de 1½ gros și emisă începând din anul 1614.

poltura: monetă de bilon, emisă în Transilvania și în Ungaria în secolele XVII-XVIII și valorând 1½ gros.

potronic: polon. po trojnik (ban) de trei; nume dat în Moldova, în secolele XVII-XVIII, monetei de argint cu valoare nominală de 3 groși, emisă începând din 1528 de regatul Poloniei, ulterior și de alte state, orașe și alte autorități din centrul și estul Europei; era echivalentă cu 10 aspri sau 10 bani.

quinar: lat. nummus quinarius, ban de cinci; monetă romană de argint, în valoare de o jumătate de denar sau 5, ulterior 8 ași; a fost emisă între anii 187 î.e.n. - 267 e.n.; lat. quinarius aureus, quinar de aur, monetă romană de aur, în valoare de o jumătate de aureus, emisă între anii 27 î.e.n. - 309 e.n.

romanat: unitatea sistemului monetar al Principatelor Unite, proiectată în 1859 și echivalentă cu francul francez; era divizată în 10 declime, denumite și bani sau în 100 centime, denumite și bănișori; nu a fost emisă.

român: unitatea sistemului monetar al Principatelor Unite, proiectată în 1860 și echivalentă cu francul francez; era divizată în 100 centime; nu a fost emisă.

rublă: monedă otomană de aur, emisă între anii 1703-1807 și valorând $\frac{1}{4}$ -a dintr-un zermahbub.

rublă: monedă rusească de argint, unitatea sistemului monetar, emisă începând din anul 1704 și divizată în 100 copeck.

scud: franc. écu, ital. scudo; 1. monedă de aur, emisă de regatul Franței între anii 1266-1653, iar de diverse state și orașe italiene între anii 1507-1864; 2. monedă de argint echivalentă cu un taler de argint, emisă în Italia începând din 1551, iar în Franța între anii 1641-1795.

semis, semissis: 1. monedă romană de bronz, în valoare de o jumătate de as, emisă între anii 269 - 28 î.e.n. și 54 - 68; 2. monedă romană de aur, în valoare de o jumătate de aureus, emisă sub Imperiu între anii 27 î.e.n. - 305; 3. monedă de aur romană și apoi bizantină, în valoare de o jumătate de solidus, emisă între anii 309-886.

semissis: v. *semis*.

sesterț, sestertiu: lat. sestertius; 1. monedă romană de argint, în valoare de $2\frac{1}{2}$ ași, emisă în timpul Republicii între anii 187-170 și 90-85 î.e.n.; 2. monedă romană de bronz, în valoare de 4 ași, emisă în timpul Imperiului între anii 27 î.e.n. - 268 e.n.

sfanț, sfanțig, sfanțih: germ. Zwanziger, (ban de) 20; nume dat în țările române monetei austriece de argint, cu valoarea nominală de 20 creițari și emisă în Imperiul Habsburgic între anii 1754-1872; avea greutatea de 6,69 g, titlul argintului fiind de 583/ 1000. Regulamentul Organic al Țării Românești (1830) și cel al Moldovei (1832) instituiau regimul bimetalist în ambele principate și impuneau, ca monede cu putere circulatorie obligatorie, ducatul olandez de aur și sfanțul austriac de argint; prin aceleași dispoziții legale, ducatul olandez era echivalat cu 31 lei 20 parale de calcul, iar fanțul austriac cu 2 lei 10 parale de calcul, paritatea legală dintre cele două monete fiind stabilită la 1:14. Alte denumiri ale sfanțului: *husăș, sorocovăț*.

silievă: lat. siliqua; monedă romană de argint, valorând $\frac{1}{24}$ -a dintr-un solidus roman de aur și emisă începând din anul 323; a continuat să fie emisă de Imperiul Bizantin între anii 491-613.

solid, solidus: lat. solidus, cu semnificația: o sumă întreagă; 1. monedă romană de aur, în greutate de 4,50 g ($\frac{1}{72}$ -a dintr-o libră romană de aur), cu titlul aurului de c. 950/ 1000, creată de Constantin cel Mare (306-336) în anul 309, pilonul principal al sistemului monetar roman până la sfârșitul Imperiului; acest nominal a fost preluat și emis în continuare de Imperiul Bizantin între anii 491-963; 2. v. *șilling*; 3. *solidus valachicus*, nume dat într-un tratat polono-suedez din 1705 șilingilor de diverse tipuri, falsificați la Suceava începând din domnia lui Eustratie Dabija (1661-1665).

sorocovăț: nume dat în Moldova monetei austriece de argint, cu valoarea nominală de 20 creițari, denumită și *sfanț*.

speclestaler, spetlestaler: germ. Speciestaler; taler de argint, emis paralel de Imperiul Habsburgic și de regatul Bavariei, în baza unei convenții monetare, între anii 1754-1857.

stambol: monedă otomană de aur, emisă la Istanbul între anii 1716-1808 și valorând 360-420 aspri.

stater: 1. v. *didrahmă*; 2. veche monedă grecească de aur, emisă de diverse state și orașe-state din antichitate; avea greutatea a două drahme - unități ponderale.

stamenon: 1. monetă bizantină de bilon, creată prin reforma întreprinsă în 1092/ 1093 de împăratul Alexius I Comnenul și având valoarea 1/48-a dintr-un hyperper de aur; 2. monetă de cupru, emisă între anii 1388-1417 la Dristra (Siliștra) de Mircea cel Bătrân (1386-1418), ca stăpânitor al senioriei de Dristra și al despotatului de Carvona.

stâlpar: v. colonat.

sutime: 1/100-a dintr-o proiectată unitate monetară a Principatelor Unite, neadoptată legal; în 1864, s-au bătut monete de bronz, cu efigia lui Alexandru Ioan Cuza și cu valoarea nominală de 5 sutimi, probabil și de 10 sutimi, dar care nu au fost emise.

șahl: monetă otomană de aur, emisă între anii 1514-1574 și echivalentă cu un ducat, respectiv 1 țechin venețian de aur.

șahin, șaln: nume dat în Țara Românească, la sfârșitul secolului al XVI-lea, dirhemului otoman de argint.

șalău: nume dat în Moldova, în secolele XVII-XVIII, monetei de argint, bilon sau bronz, în valoare de 1 șiling, emisă în Polonia, Lituania, orașele baltice și în Prusia; șalău este o pronunție deformată a cuvântului șelong (șiling) din limba polonă.

șilling: germ. Schilling, lat. solidus; 1. monetă de argint sau de bilon, ulterior de bronz, de valoare redusă, emisă în secolele XIV-XVIII de diverse state și orașe din vestul, centrul și nordul Europei; 2. în țările române, s-au emis șilingi după cum urmează; în Transilvania de Sigismund Bathori (1589-1598, 1598-1599, 1601), în 1589 și 1591 (argint) și 1591 (bronz); în Țara Românească de Mihail Radu (1658-1659) în 1658 (bronz) și în Moldova de Eustratie Dabija (1661-1665) în 1662-1663 (bronz).

șuștac: polon. (ban de) șase, monetă poloneză de argint, cu valoarea nominală de 6 groși, emisă între anii 1526-1765.

taler: 1. monetă mare de argint, emisă pentru prima oară în 1484 în Tirol (Austria) și denumită inițial Guldengroschen, fiind echivalentă cu 1 gulden (ducat) de aur; emisă apoi între anii 1518-1525 la St. Joachimstal în Boemia (azi Jachimovo, în Cehia), localitate de la care a căpătat denumirea de Joachimstaler, pe scurt taler. Din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, emiterea talerului se extinde în centrul, sudul și vestul Europei, noua monetă căpătând uneori nume diferite în funcție de autoritatea emitentă. Talerul încetează să mai fie emis în anul 1857; 2. în țările române, talerul este emis în Principatul Transilvaniei între anii 1551-1690, apoi sub stăpânirea Casei de Habsburg până în anul 1780, iar în Moldova este emis de Despot Vodă (1561-1563) în anii 1562 și 1563.

teston: ital. testa, cap; monetă de argint cu efigia emitentului, emisă în Franța și în diverse state italiene în secolele XV-XVI.

tetarteron: monetă bizantină de bronz, creată prin reforma din 1092/ 1093 a împăratului Alexius I Comnenul și având valoarea de 1/864-a dintr-un hyperper de aur.

tetradrahmă: veche monetă grecească de argint, în valoare de 4 drahme și cu o greutate variabilă, în funcție de sistemul monetar adoptat de autoritatea emitentă respectivă.

tlmf: monetă poloneză de argint, în valoare de 18 groși, emisă între anii 1654-1765 și denumită astfel după numele lui Andreas Tymff, concesionarul monetăriei în care acest nominal a fost bătut pentru prima dată.

tremissis: monetă de aur romană și apoi bizantină, valorând 1/3-a dintr-un solidus și emisă între anii 383-886.

trilar: germ. Dreier, (ban) de trei; monetă austriacă de argint sau de bronz, în valoare de 3 creițari și emisă între anii 1792-1851.

triplu gros: 1. trolac, monetă poloneză de argint, în valoare de 3 groși și emisă între anii 1528-1794; a fost emisă de asemenea în Lituania și în orașele baltice dependente de coroana Poloniei, precum și în Silezia și la Raguză (azi Dubrovnik, în Croația); 2. în țările române, triplul gros de argint, de tipul celui polonez, a fost emis în Transilvania de următorii principii: Sigismund Bathori (1589-1598, 1598-1599, 1601), în anii 1594, 1596, 1597 și 1598; Ștefan Bocskay (1604-1606) în anii 1605, 1606, 1607, 1608 și 1609 (1607-1609, emisiuni postume); Gabriel Bathori (1608-1613), în anii 1608, 1609, 1610, 1611, 1612 și 1613; Gabriel Bethlen (1613-1629) în anul 1623 și Gheorghe Rakoczi I (1630-1648) în anul 1637; în Moldova, triplul gros a fost emis de Ștefan Răzvan (1595).

Triplul gros, denumit în limba latină *grossus triplex*, a circulat intens în țările române, purtând denumiri variate; v. *babcă*, *costandă*, *ducă*, *potronic* și *trolac*.

trolac: numele polonez al nominalului denumit oficial **triplu gros**.

tult: monetă otomană de argint, în valoare de 15 parale și emisă în anul 1759.

tunus, tunuslu: monetă otomană de aur, emisă la Tunis între anii 1574-1878.

turalu: monetă otomană de aur, emisă în anul 1697 și purtând pe avers turaua sultanului emitent; prin extensiune, această denumire a fost dată și altor monete otomane emise până la 1844 și care prezentau aceeași particularitate.

tuzluc, utuzluc: turc. utuzluc, (ban) de 30; monetă otomană de argint, în valoare de 30 parale și emisă între anii 1703-1789; era denumită și *zlot*, *zoltă*.

fechin: ital. zecchino, de la zecca, monetărie; monetă venețiană de aur, emisă între anii 1543-1805; a luat locul ducatului venețian de aur, ale cărui tipuri le reproduce; greutate: 3,53 g, față de 3,55, greutatea ducatului venețian de aur. Denumit în țările române, în secolele XVII-XIX, **galben venetic** sau **numai venetic**.

ughl: nume dat în Țara Românească, în secolele XVI-XVII, ducatului unguresc, cea mai veche atestare documentară cunoscută datând din anul 1560 (zapis în limba română); denumirea *ughl* are la origine abrevierea *ug. zlatfi*, *zlofi ungurești*, adică *ducați ungurești de aur*, frecvent întâlnită în documente slave din acea vreme.

utuzluc: v. *tuzluc*.

venetic: v. *fechin*.

victorlat: monetă romană de argint, emisă în timpul Republicii între anii 225-150 î.e.n. și valorând $\frac{1}{4}$ -a dintr-un *denar* de argint.

zarmacup, zermacup: nume dat în țările române, în secolele XVIII-XIX, monetei otomane de aur *zermahhub*.

zermahhub, zarmacup, zermacup: monetă otomană de aur, emisă între anii 1725-1808 și valorând 110-140 parale sau 330-420 aspri.

zgripsor, zgripșor: nume dat în țările române talerului imperial austriac, de argint, cu reprezentarea unei acvile bicefale pe revers.

zingirlu: monetă otomană de aur, emisă în 1716 și valorând 120-140 parale sau 360-420 aspri.

zlot: slav. *zlat*, aur; 1. nume generic dat în Moldova, începând din secolul al XV-lea, monetelor de aur de proveniență diversă, dar prezentând caracteristici tehnice - mărime, greutate, uneori titlu - și chiar tipologice identice sau asemănătoare celor ale ducatului de aur: **zlofi ungurești**, florini (ducați) ungurești de aur; **zlofi tătărești**, identificați o vreme cu ducații venețieni de aur, iar mai recent cu o monetă de calcul echivalentă inițial cu $2\frac{1}{2}$ florini (ducați) ungurești de aur, echivalență mult redusă ulterior; **zlofi turcești**, imitații genoveze sau otomane ale ducatului venețian de aur; **zlofi**

de Moncastro (Cetatea Albă), atestați documentar la 1453, dar a căror identitate nu a fost stabilită până în prezent; 2. zlot, zoltè, nume dat în țările române unei monete otomane de argint, în valoare de 30 parale; v. tuzluc.

zoltè: v. zlot 2.